

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

Bakalaura darbs

Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī

Saņemts

Krimināltiesisko zinātņu katedrā

2008.g. ____ . _____

Pilna laika klātienēs
6. semestra J-4 grupas studente
Tatjana Gavrilova
tg05003
Zinātniskais vadītājs
Mag. Iur. **Diāna Hamkova**

Rīga, 2008

Satura rādītājs

Ievads	3
1 Stipra psihiska uzbudinājuma jēdziens, tā veidi un vēsturiskais apskats.....	6
1.1 Stipra psihiska uzbudinājuma (afekts) jēdziena definīcija	6
1.2 Vēsturiskais apskats	8
1.2.1 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiesību avotos, kas bija spēka pēc Latvijas Republikas neatkarības pasludināšanās (1918– 1940).....	9
1.2.3 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī avotos, kuri bija spēkā pēc Latvijas Republikas atjaunošanas (1990- mūsdienas).....	13
2 Slepkavības, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, sastāva analīze.....	15
2.1 Slepkavības afekta stāvoklī objekts.....	19
2.2 Slepkavības afekta stāvoklī objektīvā puse.....	20
2.3 Slepkavības afekta stāvoklī subjekts	23
2.4 Slepkavības afekta stāvoklī subjektīvā puse	24
3 Kriminālatbildības, par slepkavību afekta stāvoklī, regulējums ārvalstu krimināllikumos.....	27
3.1 Lietuvas Republika.....	27
3.2 Igaunijas Republika.....	28
3.3 Krievijas Federācija.....	29
3.4 Vācijas Federatīva Republika.....	31
3.5 Šveice	31
3.6 Austrija.....	32
3.7 Dānija	33
Kopsavilkums	34
Anotācija.....	36
Izmantotās literatūras saraksts	37

Ievads

Cik vērtīga ir cilvēka dzīvība?

Cilvēka dzīvība ir lielākā vērtība un nekas nevar būt dārgāks par to. Tiesības dzīvot- tās ir pamattiesības, to nevar piešķirt par labu uzvedību vai atņemt, ja cilvēks ir slikts. Manuprāt, cilvēka dzīvības vērtība ir tikpat neaptverama, cik plaša ir mūsu fantāzija. Cilvēka dzīvība stāv pāri visām patmīlībām, iegribām un nosliecēm. Visa cilvēka dzīvības esamības laikā nevienam nav tiesību šo dzīvību atņemt.

„Nogalināšanu, nonāvēšanu, slepkavību- noziedzīgu dzīvības atņemšanu cilvēkam- pazīst visas tiesību sistēmas, un tāpēc šī nozieguma attīstība vislabāk atspoguļo visas krimināltiesību vēsturiskās virzības īpatnības.”¹

Vēstures gaitā dzīvības vērtība kļuva nozīmīgāka. Viduslaikos kā viens no visbiežāk piemērotākajiem soda veidiem bija dzīvības atņemšana. Gandrīz par katru prettiesisko nodarījumu, neatkarīgi no tā vai persona bija vainīga vai nē, cilvēkam atņēma dzīvību. Tajā laikā, atņemot kādam dzīvību, vainīgajam pavērās lielākas iespējas pašam palikt dzīvam. Ņemot vērā to, ka dzīves līmenis bija zems, visur plosījās neārstējamas slimības, pret kurām nebija zāļu, izdzīvot bija spējīgs tikai stiprākais, neatkarīgi no tā, vai viņš nogalināja vai nē.

Mēs tik ļoti esam pieraduši pie daudziem mūsu dzīves priekšstatiem, ka šķiet tie vienmēr ir bijuši cilvēka esamības sastāvdaļa, nemainīga fundamentāla vērtība. Runājot par šiem priekšstatiem, mēs bieži izmantojam tādas frāzes kā: „Tas ir normāli. Tas ir cilvēciski. Tas ir dabiski. Tas taču jebkuram ir skaidri saprotams! Vai tad varētu būt arī citādi?” Mēs izsakām šīs frāzes, neaizdomājoties par to, ka daudzas mūsdienu dzīves vērtības par tādām ir kļuvušas visai nosacīti vai pavisam nesen un atspoguļo drīzāk laikmeta kultūras specifiku, normas, vērtības un ideālus, nevis konstantas un absolūtas patiesības. Cilvēka dzīvība mūsu kultūrā par vērtību tika akceptēta tikai aptuveni pirms 100–500 gadiem (atšķirīgi dažādās kultūrās un valstīs). Līdz tam cilvēka dzīvības “cena” tika noteikta pēc viņa sociālā statusa un kultūras piederības. Turpretim mūsdienās valstis viena cilvēka dzīvības glābšanā dažkārt iesaista pat veselas armijas. Vienlīdzības princips un cilvēka dzīvības absolūtā vērtība ir kļuvuši par nenoliedzamu postulātu.

Mūsdienās, kad notiek kari, terorisms, dzīvības jautājums kļūst aizvien aktuālāks.

¹ Sk.: Krugļevskis A. Nogalināšana. Latviešu konversācijas vārdnīca. Rīga: A. Gulbja apgādā, 1927-1928, 15. sējums, 29145. sleja

Cilvēkam ir vajadzīgas tiesības uz dzīvību, lai viņš varētu baudīt visas pārējās cilvēka tiesības un cilvēku cieņu. Tiesības uz dzīvību ir universālas. Cilvēks nevar būt drošs par savām tiesībām uz dzīvību, ja viņš pieļauj uzbrukumus otra cilvēka dzīvībai.

Tiesībām uz cilvēka dzīvību ir atvēlēta būtiska vieta starptautiskos tiesību aktos. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2. pants nosaka: „Ikvienam tiesības uz dzīvību aizsargā likums. Nevienam nedrīkst ar nolūku atņemt dzīvību, izņemot, ja tiek izpildīts tiesas spriedums, kurā viņš atzīts par vainīgu noziegumā, par kuru likums paredz šādu sodu.”² Arī Latvijas Republikas Satversmes 93. pantā noteikts: „Ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums.”³

Slepkavība ir viens no vissmagākajiem noziegumiem. Tomēr ne visas slepkavības ir vienādas. Parasti slepkavības iniciators ir pats noziedznieks, taču var izdalīt arī tādas slepkavības, kur iniciators būs pats cietušais, kurš ar savām darbībām vai uzvedību izprovocēja vainīgo uz tādām darbībām, kuru rezultātā tiek nodarīti miesas bojājumi cietušajam, vai pat pie tādām darbībām, kuru rezultātā iestājas cietušā nāve.

Likumdevējs izdala vairākus tādu noziedzīgo nodarījumu veidus: slepkavība, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus, slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, un slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī.

Šis darbs būs tieši par slepkavību, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī. Slepkavībā, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, vainīgais ir tas, pret kuru sākotnēji cietušais vērsās ar savām prettiesiskajām darbībām. Šīs darbības izpaužas ar vardarbības draudiem, vardarbības pielietojumu vai smagi aizskarot vainīgā godu un cieņu. Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiek uzskatīta par tādu, kas izdarīta mīkstinošos apstākļos, jo vainīgā persona atradās īpašā stāvoklī. Šo stāvokli sauc par afektu, kad cilvēks spēj apzināties savas darbības un tās vadīt, bet viņa apziņas kontrole par uzvedību kļūst vājāka, un tāpēc cilvēks nedarbojas pietiekami apdomīgi. Persona nepietiekami novērtē savas darbības iespējamās sekas.

Šī darba temats bija izvēlēts vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, šis jautājums nav saistīts vienīgi ar tiesību zinātņi, te ļoti lielu nozīmi ieņem arī psiholoģija un psihiatrija. Otrkārt, šī tēma ir aktuāla ar to, ka atbildība par šo slepkavību ir vieglāka nekā par parastu slepkavību, un līdz ar to var izsecināt, ka vairākos gadījumos persona, kura slepkavības brīdī nav atradies

² <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> (pēdējo reizi skatīts 11.09.2008.)

³ Latvijas Republikas Satversme: LR likums, pieņemts 15.02.1922, stājās spēkā 07.11.1922, publicēts Latvijas Vēstnesī 17.05.2007.

afekta stāvoklī, mēģinās to imitēt, lai tiesa piesprieštu viņam mīkstāku sodu. Var būt arī otrādi: slepkavību, kura tika izdarīta afekta stāvoklī, par tādu neatzīst un vainīgajam piespriež bargāku sodu, nekā nepieciešams.

Bakalaura darba mērķis ir:

- apskatīt, kas ir slepkavība afekta stāvoklī;
- noteikt, kas slēpjas aiz vārdiem „vardarbība” un „smags goda aizskārums” no cietušā puses;
- analizēt šī noziedzīgā nodarījuma sastāvu;
- salīdzināt Krimināllikuma 120. pantu ar citu valstu krimināltiesību avotiem.

Šī mērķa sasniegšanai autore izvirza sekojošus uzdevumus:

- 1) aplūkot afekta jēdzienu un krimināltiesību avotu vēsturisko attīstību Latvijas teritorijā, kuros bija noteikta atbildība par slepkavību afekta stāvoklī;
- 2) analizēt Krimināllikuma 120.panta sastāvu (objekts, objektīvā puse, subjekts, subjektīvā puse);
- 3) aplūkot, kā atbildība par slepkavību afekta stāvoklī tiek regulēta ārzemju krimināllikumos.

Darbs sastāv no trim daļām. Pirmajā daļā ir dota definīcija, kas ir afekts, tiek izdalīti vairāki afekta veidi, ka arī tiks sniegts vēsturiskais apskats par to kā atbildība par slepkavību afekta stāvoklī tika regulēta Latvijas krimināltiesību aktos sākot ar Latvijas Republikas proklamēšanu līdz mūsdienām. Otrajā daļā būs šā noziedzīgā nodarījuma sastāva analīze. Darba trešajā daļā ir Krimināllikuma 120. panta salīdzinājums ar citu valstu (Lietuva, Igaunija, Krievija, Austrija, Vācija, Šveice, Dānija,) krimināltiesību avotiem.

1 Stipra psihiska uzbudinājuma jēdziens, tā veidi un vēsturiskais apskats

Darba pirmajā nodaļā tiks sniegta stipra psihiska uzbudinājuma (afekts) jēdziena definīcija, tiks noteikti afekta veidi, kā arī īss vēsturiskais apskats par Latvijas Republikas krimināltiesību avotiem, kuri bija spēkā Latvijas teritorijā dažādos laika posmos, sākot ar Latvijas Republikas proklamēšanas līdz mūsdienām, kuros bija noteikta atbildība par slepkavību afekta stāvoklī.

1.1 Stipra psihiska uzbudinājuma (afekts) jēdziena definīcija

Terminu „afekts” var sastapt kā tiesību zinātnē, tā arī medicīnā, līdz ar to lai pēc iespējas pilnīgāk aplūkotu afekta jēdzienu, tiks dots gan juridiskais afekta jēdziens, gan medicīniskais „afekta” jēdziens.

Afekts – (no latīņu vārda *affectus* – psihiskais uzbudinājums, kaislība) strauja, īslaicīga emocija (niknums, dusmas, bailes), kura rodas piepeši un zibenīgi attīstās. Afekts ir spēcīgs un relatīvi īslaicīgs emocionāls stāvoklis, ko izsauc straujas izmaiņas cilvēkam svarīgos dzīves apstākļos. Afekta stāvoklim raksturīgas asi izteiktas motoriskas izpausmes un izmaiņas iekšējos orgānos.⁴

Afekts – īslaicīga un stipra, pozitīva vai negatīva emocija, kas ir atbildes reakcija uz ārējo vai iekšējo faktoru iedarbību, un izraisa somato - veģetatīvus traucējumus.⁵

Afekta pamatā ir cilvēka pārdzīvotais iekšējā konflikta stāvoklis, ko izraisa vai nu pretrunas starp viņa tieksmēm, centieniem, vēlmēm, vai arī pretrunas starp prasībām, ko cilvēkam izvirza citi vai viņš pats, un iespējām šīs prasības izpildīt.

Afekts attīstās kritiskos apstākļos, cilvēkam nespējot atrast adekvātu izeju no bīstamām, visbiežāk – negaidīti radušajās situācijās. Afektam piemīt dominantes īpašības – tas bremsē ar to nesaistītos psihiskos procesus, uzspiežot to vai citu situācijas stereotipu risinājumu (sastingums, bēgšana, agresija).⁶

Afekta stāvoklim raksturīga apziņas sašaurināšanās, pie kuras subjekta uzmanību pilnībā pārņem afektu izraisījušie apstākļi un to uzspiestā rīcība. Apziņas traucējumi var novest

⁴ Российская юридическая энциклопедия. Главный редактор А. Я. Сухарев. Москва: Издательский дом ИНФРА, 1999, 66. стр.

⁵ Большая медицинская энциклопедия. Издание третье. Главный редактор Б. В. Петровский. Москва: Издательство Советская Энциклопедия, 1975, 396. стр.

⁶ <http://www.medicine.lv/qa-view.php?rid=51> (pēdējo reiz skatīts 03.10.2008.)

pie nespējas vēlāk atcerēties doto afektu izraisījušā notikuma atsevišķas epizodes. Afekts mazina cilvēka iespēju kontrolēt savu uzvedību un nezaudēt pašsavaldīšanos.

Tiesību zinātnē un medicīnā izšķir divus afekta veidus:

- 1) fizioloģisko afektu
- 2) patoloģisko afektu

Fizioloģisko afektu var raksturot kā īslaicīgu intensīvu emociju, kas ieņem valdošo stāvokli cilvēka apziņā un zināmā mērā kaut arī nepilnībā neļauj kontrolēt savu rīcību un vadīt to. Pie tam būtu svarīgi atzīmēt, ka fizioloģiskais afekts iestājas, cilvēkam izejot šādas nepieciešamas pozīcijas- emocionālais sasprindzinājums, emocionālais uzbudinājums, frustrācija, panikas izjūta, pēc kā iestājas fizioloģiskais afekts. Tieši šādus priekšnosacījumus, lai konstatētu fizioloģisko afektu nebija atradusi kompleksā tiesu psihiatriskā- psiholoģiskā ekspertīze, kura bija veikta pirmās instances tiesā lietā pret J.R. Kā noteica ekspertīze, J.R. slepkavības momentā atradies tikai fāze, kas saucas emocionālā sasprindzinājuma stāvoklis, kas neatņēma viņam spēju apzināti kontrolēt un vadīt savu rīcību. To apstiprina arī šāds fakts, ka tiesājamais gan pirms, gan pēc notikuma ir rīkojies mērķtiecīgi, sakarīgi, orientējies apkārtējā situācijā, kontaktējies ar cietušo.⁷

Fizioloģiskam afektam nav raksturīga apziņas izmainīšana vai sašaurināšana un tam sekojoša amnēzija. Fizioloģiskam afektam nav secīgo afekta izraisīšanas un afekta pabeigšanas stadiju.⁸

Afekta laikā seja kļūst sārta vai bāla, pulss – ātrs, elpošana – bieža un dziļa, apjukuma un neizpratnes izteiksme kļūst naidīga; muskuļu tonuss pieaug.

Fizioloģiskā afekta laikā cilvēks saglabā kontroli par sevi, tāpēc rīcība nekļūst aplama līdz ar to par noziegumiem, kuri ir izdarīti fizioloģiska afektā stāvoklī, kriminālatbildība nav izslēdzama, bet, konstatējot visus nepieciešamos nosacījumus, kuri ir minēti Krimināllikuma 120. pantā, atbildība var būt mīkstināta.⁹

Tiek uzskatīts, ka cilvēkiem, kas apveltīti ar stipru gribu un ir mazāk emocionāli, ir mazāk iespēju nonākt fizioloģiskā afekta stāvoklī. Ja tas tomēr notiek, tie spēj labāk orientēties situācijā.

Fizioloģiskais afekts jāatšķir no patoloģiska afekta, kad apziņa aptumšojas, rīcību neietekmē domas par sekām, valda tikai viena spilgti emocionālā ideja- dusmas, bailes,

⁷ Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 78. lpp.

⁸ Большая медицинская энциклопедия. Издание третье. Главный редактор Б. В. Петровский. Москва: Издательство Советская Энциклопедия, 1975. год. 396. стр.

⁹ Turpat.

pārestības sajūta, kas arī nosaka darbību. „Patoloģiskais afekts ir īslaicīga psihiska slimība, kā rezultātā cilvēks pilnīgi zaudē spēju vadīt savu rīcību un kontrolēt to.”¹⁰

Patoloģisko afektu parasti sadala trīs stadijās. Pirmajā (sagatavošanās) stadijā, kādas psiho traumējošas darbības iespaidā, notiek apziņas sašaurināšana un tās koncentrēšana uz konkrēto psiho traumējošo situāciju, īsāk sakot, patoloģisks afekts rodas kā atbildes reakcija uz negaidītu spēcīgu kairinātāju, bet dažos gadījumos- bez iemesla. Otrajā stadijā notiek afekta izlādēšana, tā saucamais sprādziens, kurš izpaužas kā haotiskas darbības, dziļš apziņas sašaurinājums, orientēšanās un runāt spējas traucējumi. Tam visam ir raksturīgs sejas sasarkums vai nobālējums, pārmērīga žestikulēšana un neparasta mīmika. Trešajā stadijā notiek psihiska un fiziska novājēšana. Iestājas visa ķermeņa atslābums, vājums. Vairākos gadījumos var iestāties arī dziļš miegs. Pēc pamošanās konstatē pilnīgu vai daļēju amnēziju uz patoloģiskā afekta laiku.¹¹

Patoloģiskais afekts rodas psihiski veselīem, bet pēc rakstura nelīdzsvarotiem cilvēkiem stipri satraucošu vai negaidītu notikumu brīžos.

Kā secinājumu visam augstāk minētajam var teikt, ka galvenā atšķirība starp patoloģisko un fizioloģisko afektu ir tādā apstākļī, kā afekta stāvoklis iedarbojas uz cilvēka apziņu. Fizioloģiskam afektam nav raksturīga apziņas sašaurināšanās, cilvēks kaut arī nepilnīgi, tomēr spēj kontrolēt savu rīcību, un līdz ar to var atbildēt par savām darbībām, taču atbildība šāda gadījumā būs mīkstināta.

Savukārt, patoloģiska afekta laikā notiek cilvēka apziņas sašaurināšanās, cilvēks nespēj vadīt savu rīcību, pie tam vairākos gadījumos pēc šāda stāvokļa iestājas arī amnēzija, un cilvēks nespēj pat atcerēties, ko viņš darījis, atrodoties šajā stāvoklī, viņu atzīst par nepieskaitāmu un viņu nevar saukt pie kriminālatbildības.

Lai noteiktu kāda afekta stāvoklī, patoloģiskā vai fizioloģiskā, atradās vainīgais, slepkavības momentā, ir jānosaka ekspertīze.

1.2 Vēsturiskais apskats

Šajā apakšnodaļā tiks noteikts, ka atbildība par slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī tika regulēta citos tiesību avotos, kuri bija spēkā Latvijas teritorijā dažādos laika

¹⁰ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 27. lpp.

¹¹ Большая медицинская энциклопедия. Издание третье. Главный редактор Б. В. Петровский. Москва: Издательство Советская Энциклопедия, 1975 год, 396. стр.

posmos, sākot ar Latvijas Republikas neatkarības proklamēšanu līdz mūsdienām. Lai varētu pēc iespējas visu precīzāk izskatīt, šī apakšnodaļa tiks sadalīta trijās sadaļās:

1. Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiesību avotos, kas bija spēka pēc Latvijas Republikas neatkarības pasludināšanās (1918 – 1940);
2. Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī Latvijas PSR tiesību avotos (1940 – 1990);
3. Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiesību avotos, kuri bija spēkā pēc Latvijas Republikas atjaunošanas (1990 – līdz mūsdienām).

1.2.1 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiesību avotos, kas bija spēka pēc Latvijas Republikas neatkarības pasludināšanās (1918- 1940)

Pateicoties tam, ka Latvija 1918. gadā proklamēja savu neatkarību, mūsu valsts varēja uzsākt savas tiesību sistēmas izveidošanu. 1918. gadā 6. decembrī Tautas Padomes izdotajā pagaidu nolikuma „Par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību”, tā pirmajā punktā bija noteikts, ka „Latvijas tiesas un ar viņām saistītas iestādes darbojas pēc tiem vietējiem un Krievijas likumiem, kādi priekš Latvijas bija spēkā līdz 1917. gadā 17. oktobrim, krimināllietās pieturēties pie Krievijas 1903. gada Sodu likumu krājuma. Latgalē pagaidām atjaunojamas Pagaidu Krievijas Valdības ieviestas tiesas, un piemērojamie tie likumi, kuri bija spēkā Krievijas Pagaidu valdības laikā”¹² Līdz ar to, 1903. gada sodu likumi, izņemot Latgali, kļuva par vienīgo krimināltiesību avotu visā Latvijas teritorijā. 1920. gada 15. martā Tautas Padomes izdotais likums „Par Krievijas 1903. gada Soda likumu ieviešanu Latgalē”¹³ izmainīja šo situāciju, kā rezultātā, Krievijas 1903. gada Sodu likumi, kā viens krimināltiesību avots, bija spēkā visā Latvijas teritorijā.

1903. gada Sodu likumos 458. panta formulējums, kas paredzēja atbildību par slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, izklausījās šādi:

„Kas izdarīs slepkavību, kura nodomāta un izdarīta zem stipra dvēseles uzbudinājuma iespaيدا, sodāms:

ar spaidu darbiem uz laiku, ne ilgāku par astoņiem gadiem.

¹²Likumu un valdības rīkojumu krājums 1919. gada 15. jūlijs. Nr. 1. 10. Likumu un valdības rīkojumu krājums 1919 – 21. Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļas izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930.

¹³Likumu un valdības rīkojumu krājums 1920. gada 30. aprīlis. Nr. 2. 177. Likumu un valdības rīkojumu krājums 1919 – 21. Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļas izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930.

Ja tādu dvēseles stāvokli radījusi pretlikumīga vardarbība pret personu vai smags aizskārums no cietuša puses, tad vainīgais sodāms:

ar ieslodzījumu pārmācības namā vai ar ieslodzījumu cietoksnī.

Mēģinājums sodāms.”¹⁴

Panta pirmajā daļā ir precīzi noteikts, ka lai noziedzīgo nodarījumu kvalificētu pēc šī panta ir nepieciešams, lai slepkavība ne tikai tiktu izdarīta stipra dvēseles uzbudinājuma iespaidā, bet arī nodomam izdarīt slepkavību ir jārodas stipra dvēseles uzbudinājuma iespaidā. Šā panta pirmā daļa, pēc autores domām, satur sevī ļoti interesantu formulējumu, jo ietver sevī vispārīgu atbildību par slepkavību, kura izdarīta zem stipra dvēseles uzbudinājuma iespaidā, nenosakot, ka, lai slepkavību, lai to varētu atzīt kā par izdarītu zem stipra dvēseles uzbudinājuma iespaidā, ir jābūt pretlikumīgai vardarbībai pret personu vai smagam aizskārumam no cietušā puses, jo afekts, kā jau bija teikts, ir atbildes reakcija uz kādu ārējo karinājumu. Ja jau cilvēkam, stiprs dvēseles uzbudinājums, kā izriet no panta pirmās daļas, rodas bez jeb kādiem iemesliem, tad uzreiz rodas jautājums par noziedznieka pieskaitāmību.

Pirmās daļas sankcijā ir noteikts, ka par šo nodarījumu persona ir sodāma ar ne vairāk kā astoņiem gadiem spaidu darbiem. Ja salīdzināt Sodu likumu 453. pantā ietverto sankciju par slepkavību bez kvalificējošiem apstākļiem, tad var nonākt pie secinājuma, ka Sodu likumu 458. pantā ir noteikts vieglāks soda veids, jo 453. panta sankcija par tur iekļautu noziedzīgo nodarījumu paredz spaidu darbus uz laiku, kurš nav īsāks par astoņiem gadiem.

Otrajā panta daļā jau ir norādīts, kādas darbības no cietušā puses noziedzniekam var izsaukt stipru dvēseles uzbudinājumu. Nosacījumi ir vardarbība un smags aizskārums, taču salīdzinājumā ar pašlaik spēkā esošo Krimināllikumu, ir norādīts ka vardarbībai ir jābūt prettiesiskai, taču nav norādīts, ka smagam aizskārumam ir jābūt tieši attiecībā pret godu.

Otrās daļas sankcija, paredz ka ja dvēseles stāvokli radījusi pretlikumīga vardarbība pret personu vai smags aizskārums no cietuša puses, tad ka soda veids jāpiemēro ieslodzījuma pārmācības namu vai ieslodzījumu cietoksnī.

Analizējot šo pantu, var konstatēt, ka pantā nav norādīti minimāli un maksimālie termiņi, kurus tiesa var piespriest par šo noziedzīgu nodarījumu. Skatoties vispārīgo daļu, var redzēt, ka

¹⁴ 1903.gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Trešais izdevums. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, 115. lpp.

saskaņā ar Soda likumu 18. pantu ieslodzījums pārmācības namā ir piespriežams uz laiku no viena gada un sešiem mēnešiem līdz sešiem gadiem.¹⁵

Savukārt, saskaņā ar Sodu likumu 19. pantu, cietoksnī var ieslodzīt uz laiku, kas nav īsāks par divām nedēļām, un nav lielāks par sešiem gadiem.¹⁶ Kā var redzēt šie sodi ir daudz vieglāki nekā pirmajā daļā noteikts sods.

1933. gadā 1.augustā Latvijas Republikā stājās spēkā jaunais Sodu likums. Saskaņā ar šā paša likuma otro pantu 1903. gada savu spēku Sodu likumi.¹⁷

Jaunajā Sodu likumā, atbildība par slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī tika paredzētā 432. pantā:

„Kas izdarīs slepkavību, kura nodomāta un izdarīta vienā jūtu uzliesmojumā zem stipra dvēseles uzbudinājuma iespaيدا, sodāms:

Ar spaidu darbiem uz laiku ne ilgāku par astoņiem gadiem.

Ja tādu dvēseles stāvoklī radījusi pretlikumīga vardarbība pret personu vai smags aizskārums no cietuša puses, tad vainīgais sodāms:

Ar pārmācības namu vai ar cietumu uz laiku ne mazāku par sešiem mēnešiem.

Mēģinājums sodāms.”¹⁸

Šis pants gandrīz identisks ar iepriekšējā Soda likumā iekļauto pantu. Abu pantu sankcijas pirmajās daļās ir vienādas, bet jaunajā likumā otras daļas sankcijā jau ir noteikts minimālais soda apmērs, maksimālais sods nav noteikts, bet to var uzzināt no Sodu likuma vispārīgās daļās. Maksimālais sods, kas bija noteikts vispārīgā daļā bija četri gadi pārmācības namā¹⁹ vai viens gads cietumā.²⁰

1934. gada 15. maijā Latvijā notika valsts apvērsums. 1933. gada Sodu likums nezaudēja savu spēku, un tās izmaiņas, kuras likumā tika veiktas, neskāra pantu par slepkavību, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī. Sodu likums zaudēja savu spēku 1940. gada 26. novembrī, kad Latvijā stājās spēkā Krievijas Padomju Federatīvas Sociālistiskas Republikas 1926. gada kriminālkodekss.

¹⁵ 1903.gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Trešais izdevums. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, 10. lpp.

¹⁶ Turpat, 11. lpp.

¹⁷ Likums par Sodu likuma un Disciplinārsodu likuma ieviešanu. Likumu un MK noteikumu krājums. Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļas izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1933, 290. lpp.

¹⁸ Sodu likums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1940. gada 17. jūnijam. Tieslietu ģenerāldirekcijas kodificēts 1942. gada izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1942, 131. lpp.

¹⁹ Sodu likums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1940. gada 17. jūnijam. Tieslietu ģenerāldirekcijas kodificēts 1942. gada izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1942, 6. lpp.

²⁰ Turpat.

1.2.2 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī Latvijas PSR tiesību avotos (1940 – 1990)

1940. gada 26. novembrī Latvijā stājās spēkā Krievijas Padomju Federatīvas Sociālistiskas Republikas 1926. gada kriminālkodekss un atbildība par slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī bija paredzēta šā kodeksa 138. pantā. Pants izklausījās šādi:

„Par tīšu slepkavību, kas izdarīta piepeši radušās stipra dvēseles uzbudinājuma stāvoklī, ko izsaukusi vardarbība vai smags aizskārums no cietušā puses, noteikta – brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai labošanas – piespiedu darbi uz laiku līdz vienam gadam.”²¹

Salīdzinājumā ar 1933. gada Sodu likumu, šim pantam ir tikai viena daļa. Tagad pantā nav norādes uz to, ka slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī var izraisīt arī cietušā prettiesiska rīcība. Viss pārējais palika kā iepriekšējās redakcijās. Taču, apskatot KPFSR kriminālkodeksa 137. pantu²² un salīdzinot to ar kriminālkodeksa 138. pantu var nonākt pie interesanta secinājuma. Saskaņā ar KPFSR kriminālkodeksa 137. pantu, sods bija līdz 8 gadiem, un teorētiski pastāvēja iespēja ka persona, kura izdarīja slepkavību bez kvalificējošiem apstākļiem varēja saņemt mazāku sodu, nekā persona, kura izdarīja slepkavību afekta stāvoklī.

1961. gada. 1.aprīlī veco KPFSR 1926. gada kriminālkodeksu nomainīja jaunais kriminālkodekss. Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī bija regulēta kriminālkodeksa 101. pantā:

„Par slepkavību ar nodomu (tīša slepkavība), kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, ko radījusi vardarbība vai smags goda aizskārums no cietušā puses, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar labošanas darbiem uz laiku līdz diviem gadiem.”²³

Darba autore uzskata, ka šī panta formulējums bija ļoti nepārdomāts no likumdevēja puses, jo slepkavību nevar izdarīt bez nodoma, pretēja gadījumā par tādu noziedzīgu darbību varēs teikt, ka tā ir nevis slepkavība, bet gan nonāvēšana aiz neuzmanības.

²¹ KPFSR 1926. gada kriminālkodeksa 138. pants. KPFSR Kriminālkodekss ar pārgrozījumiem līdz 1940. gada 15. novembrim. Latvijas PSR Tieslietu Tautas Komisariāta izdevums. Rīga: Latvijas PSR Augstākās Padomes spiestuve, 1940, 64. lpp.

²² Turpat.

²³ Latvijas Padomju Sociālistiskas Republikas 1961. gada kriminālkodekss. Otrais oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Latvijas PSR tieslietu ministrija. Rīga: Avots, 1984, 103. lpp.

Atšķirību no iepriekšējam panta redakcijām ir jāsaka, ka jaunajā redakcijā jau ir konkrēti teiks, ka tieši smags **goda** aizskārums no cietuša puses ir uzskatāms par tādu, kurš var izsaukt noziedzniekam stipru psihisku uzbudinājuma stāvokli.

Un trešā atšķirība ir tāda, ka arī sankcija, par slepkavību kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī kļuva bargāka. Maksimālais labošanas darbu apmērs tagad sastāda nevis vienu gadu, bet jau divus.

1.2.3 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī avotos, kuri bija spēkā pēc Latvijas Republikas atjaunošanas (1990-mūsdienas)

1991. gada 22. augustā Latvijas Republikas Augstākās Padomes izdeva likumu „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas PSR kriminālkodeksā un Latvijas PSR kriminālprocesa kodeksā”, ar kuru bija noteikts, ka līdz Latvijas Republikas kriminālkodeksa un Latvijas Republikas kriminālprocesa kodeksa pieņemšanai, Latvijas PSR kriminālkodeksu un Latvijas PSR kriminālprocesa kodeksu uzskatīt attiecīgi par Latvijas Kriminālkodeksu un Latvijas kriminālprocesa kodeksu.²⁴

Pēc būtības nomainījās tikai nosaukums, līdz ar to atbildība par slepkavību afekta stāvoklī ir bijusi noteikta Kriminālkodeksa 101. pantā.

Vēlāk, kad Latvijas Republikas Augstākās Padomes izdeva likumu „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas Kriminālprocesa kodeksā, Latvijas Kriminālkodeksā un Latvijas labošanas darbu kodeksā”, 1993. gada 25. maijā, šo pantu grozīja, un labošanas darbi tika aizstāti ar naudas sodu.²⁵ Līdz ar to, šis soda veids kļuva par visvieglāko, kuru persona varēja saņemt par šādu nodarījumu visā Latvijas krimināltiesību vēsturē.

Un par pašu pēdējo krimināltiesību avotu, kurš paredzēja atbildību par slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kļuva Krimināllikums, kurš stājās spēkā 1999.gada 1.aprīlī. Jaunajā Krimināllikumā atbildība par slepkavību afekta stāvoklī ir nostiprināta 120. pantā un šis pants ir formulēts šādi:

„Par slepkavību, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kuru izraisījusi vardarbība vai smags goda aizskārums no cietušā puses, –

²⁴ Likums „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas PSR kriminālkodeksā un Latvijas PSR kriminālprocesa kodeksā” III. nodaļa. Pieņemts 22.08.1991, spēkā no 22.08.1991 (pašlaik nav spēkā), publicēts 29.08.1991 Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs nr. 33/34.

²⁵ Likums „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas kriminālprocesa kodeksā, Latvijas kriminālkodeksā un Latvijas labošanas darbu kodeksā” I. nodaļas 27. pants. Pieņemts 25.05.1993, spēkā no 08.07.1993 (pašlaik nav spēkā), publicēts 25.06.1993 Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs nr. 24/25.

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.”²⁶

Sīkāk šis pants būs analizēts darba otrajā nodaļā, kur tiks sniegta šajā pantā iekļautā noziedzīga nodarījuma sastāva analīze.

²⁶Krimināllikuma 120. pants: LR likums, pieņemts 17.06.1998, spēkā no 01.04.1999, publicēts 08.07.1998
Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200 (1260/1261)

2 Slepkavības, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, sastāva analīze

Tiek uzskatīts, ka īpašs slepkavības mīkstinošs gadījums ir tās izdarīšana spēcīga psihiska uzbudinājuma, parasti dusmu vai naida gadījumā. Krimināllikuma 120. pantā paredzēta kriminālatbildība par citas personas tīšu nonāvēšanu mīkstinošos apstākļos, par kādiem likumdevējs atzīst vainīgās personas īpašo emocionālo stāvokli noziedzīga nodarījuma izdarīšanas momentā, kas mazina cilvēka iespēju kontrolēt savu uzvedību un nezaudēt pašsavaldīšanos.²⁷

Slepkavība ir jāuzskata par izdarītu afekta stāvoklī, ja:

- 1) vainīgais to izdarījis piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī;
- 2) šo stāvokli no savas puses izraisījis cietušais ar vardarbību vai smagu goda aizskārumu.

Slepkavībai, lai to atzītu par izdarītu afekta stāvoklī ir jābūt ne tikai izdarītai piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, bet arī nodomam izdarīt slepkavību jārodas piepeši. Tātad, šeit ir svarīgi atkārtot, ka, ja gadījumā kāds no šiem nosacījumiem neizpildās, tad slepkavību nevar atzīt par izdarītu afekta stāvoklī. Taču ir jāatzīmē, ka ne vienmēr slepkavībai ir jānotiek kā nekavējoša atbildes reakcija uz cietušā prettiesisku rīcību. Šo domu savā grāmatā atbalsta arī J. M. Skuratovs un V. M. Lebedjevs, „afekts var rasties ne uzreiz pēc cietušā prettiesiskām darbībām, bet paejot kādam laika brīdim. Piemēram, cilvēks, ejot pa ielu, satiek cilvēku, kurš kādreiz izvaroja viņa bērnu.”²⁸

Otrais svarīgs nosacījums, saskaņā ar Krimināllikuma 120. pantu ir tas, ka šo īpašo stāvokli ir izraisījis tieši smags goda aizskārumu vai vardarbība no cietušā puses. Šajā sakarā, pēc autores domām, būtu jāizskaidro vārdu salikuma „vardarbība no cietušā puses” būtību. Vardarbība no cietušā puses var būt gan fiziska (piemēram, piekaušana, sišana, dažāda smaguma miesas bojājumu izdarīšana, spīdzināšana, vardarbīga brīvības atņemšana, izvarošana), gan arī psihiska rakstura (draudi piemērot fizisko vardarbību, ņirgāšanās). Vardarbībai vai tās draudiem ir jābūt prettiesiskiem un reāliem. Visbiežāk 120. pantu piemēro tad „kad vardarbība jau ir beigusies, un vainīgam nekas jau nedraud, bet tajā

²⁷ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 92. lpp.

²⁸ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание 2-е измененное и дополненное. Под общей редакцией Генерального прокурора Российской Федерации, профессора Ю. М. Скуратова и Председателя Верховного Суда Российской Федерации В. М. Лебедева. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1999, 240. стр.

pašā laikā vainīgais atrodas stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kurš ir izraisīts ar šo cietušā vardarbību.”²⁹

Kā jau augstāk bija minēts, otrs veids, kas var izraisīt īpašo psiho-fizioloģisko stāvokli ir smags goda aizskārums no cietušā puses. Šajā sakarā rodas jautājums- kas tad ir smags goda aizskārums un vai ir kaut kādi kritēriji lai noteiktu vai tas bija smags goda aizskārums vai nē.

Sakarā ar šo var minēt vienu gadījumu no Krievijas Federācijas tiesu prakses. Kemerovas apgabaltiesa atzina Z. par vainīgu sava vīra slepkavībā. Tiesas sēdē apsūdzētā atzina sevi par vainīgu un liecināja par to, ka M. sistemātiski ņirgājās par viņu, sakot, ka viņš neesot bērna tēvs, kuru viņa gaida un tāpēc vairs kopā ar viņu nedzīvos. Kā atbildi uz tādu paziņojumu- Z. paņēma cirvi un vairākas reizes iesita M. pa galvu. Tiesa neatzina M. aizvainojumu par smagu un notiesāja Z. par slepkavību, kas tika izdarīta aiz atriebības. Krievijas Federācijas Augstākās Tiesas Krimināllietu kolēģija nepiekrita tādām lēmumiem, pamatojot savu lēmumu ar to, ka M. sistemātiski rīkoja skandālus, lietoja alkoholiskos dzērienus, apvainoja Z. Tas viss kopsakarā ar jaunu aizvainojumu izraisīja Z. fizioloģisko afektu. Turklāt kā liecināja Z., viņa negribēja vīru nogalināt un neatceras slepkavības apstākļus.³⁰

Vērtējot vai konkrētais goda aizskārums ir smags, ir jāizvērtē divi kritēriji, objektīvais kritērijs- vai tas, ko izteica cietušais, atbilda morālās un tikumības normām vai nē un subjektīvs kritērijs – aizskartās personas individuālās īpatnības, it īpaši viņa psiholoģiskā attīstībā un vecums, jo nevar aizskart mazgadīgo vai nepieskaitāmo personu, kuras nesaprot tādas darbības un izteikumus, kuri objektīvi ir aizskaroši šādām personām. Kā arī ir jāņem vērā aizskartās personas temperaments, jo vienu cilvēku izteikti vārdi var aizskart, cits uz tām pat nereaģēs, bet kāds uz tām reaģēs ļoti asi.³¹

Krimināllikuma 120. pants neprecizē pret ko var būt vērsta vardarbība vai smags goda un cieņas aizskārums. Tie var būt verstī ne tikai pret pašu vainīgo, bet arī pret viņa tuviniekiem- laulāto, vecākiem, bērniem, vecvecākiem, brāļiem un māsām, mazbērniem, kā arī pret citiem viņam tuviem cilvēkiem- līgavu, līgavaini, svaini, draudzeni, draugu utt. To var pamatot ar to,

²⁹ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание 2-е измененное и дополненное. Под общей редакцией Генерального прокурора Российской Федерации, профессора Ю. М. Скуратова и Председателя Верховного Суда Российской Федерации В. М. Лебедева. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1999, 240. стр.

³⁰ Бородин С. Преступление против жизни. С. Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, 229 стр.

³¹ Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Ответственные редакторы – доктор юридических наук, профессор И. Я. Казаченко и доктор юридических наук профессор З. А. Незнамова. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1998, 46. стр.

ka likumdevējs pievērš lielāku uzmanību afekta paradīšanai vainīgai personai, neatkarīgi no tā, kādas sekas un pret ko tas varēja parādīties no vainīgā darbībām.³²

Kā jau augstāk darba autore pieminēja, nosakot aizskārums smaguma pakāpi ir jāņem vērā arī vainīgā individuālās īpatnības. Ir zināms, piemēram, ka pie tādām īpatnībām attiecas grūtniecība, kad sievietei tiek novērots paaugstināts uzbudinājuma stāvoklis. Pie tam, nevar atstāt bez uzmanības tādu faktu, ka vainīgais pats nosaka, kas ir smags goda un cieņas aizskārums un kas nav. Piemēram, Krievijas Federācijas Augstākās Tiesas Krimināllietu kolēģija atzina par smagu goda aizskārums laulības pārkāpšanu, kas izraisīja stipru uzbudinājuma stāvokli, kura rezultātā G. savā dzīvoklī nogalināja savu sievu, atrodot viņu gultā kopā ar citu vīrieti. Tiesa pamatoja savu spriedumu ar to, ka afekta stāvokli izraisīja laulības pārkāpums no cietušās puses. Citā lietā L. tika atzīts par vainīgu sievas slepkavībā, kuru viņš nogalināja būdams afekta stāvoklī, kad pieķēra viņu kopā ar savu draugu savā dzīvoklī. Krievijas Federācijas Augstākās Tiesas Krimināllietu kolēģija spriedumu atcēla, pamatojot savu lēmumu ar to, ka cietušās darbības nevar atzīt par aizskarošām, jo L. kopā ar savu sievu divas nedēļas nedzīvoja kopā, centās izveidot ģimeni ar citu sievieti, uz dzīvokli atnāca negaidīti, bez nodoma atjaunot attiecības ar sievu.³³

Pie smaga goda aizskārums var attiecināt goda un cieņas aizskaršanu, apvainojot smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, ka arī nacionālo jūtu aizskārums.³⁴

Nav svarīgi vai izteikti apgalvojumi ir vai nav patiesi, jo arī īstenībai atbilstoši, izteikti godu un cieņu pazemojoša formā vai ģirgājoties par cilvēku, var būt afekta cēlonis. Ja patiesība nav izteikta apvainojošā formā, taču tās izteikums novedis personu afekta stāvoklī, kura laika tā izdara cietušā slepkavību, nodarījumu nevar atzīt par īstenotu 120. pantā minētajos mīkstinošos apstākļos.

Pastāv vēl viens viedoklis par to, kas ir smags goda aizskārums Krimināllikuma 120. panta izpratnē. „Ar smagu goda aizskārums, kurš var izraisīt afekta stāvokli, ir jāsaprot rupju, cinisku, dziļu goda un cieņas aizskārums, kurš ir izteikts nepieklājīgā formā, kura uzskatāma par sevišķi apvainojošu un faktiski pēc smaguma pakāpes ir līdzvērtīga psihiskai vardarbībai.”³⁵ „Ar psihisku vardarbību jāsaprot cietušā izteikti draudi prettiesiski lietot spēku. Šādus draudus var izteikt gan mutiski, gan demonstrējot žestus; tie var būt adresēti kā cietušajam, tā arī kādai citai personai, bet to saturs un forma spēj izraisīt vainīgajam piepešu

³² Уголовный кодекс Российской Федерации: Научно- практический комментарий. Варшава, 1997, 232 стр.

³³ Бородин С. Преступление против жизни. С. Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, 229 стр.

³⁴ Турпат, 46. стр.

³⁵ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 28.lpp.

stipru psihisku uzbudinājumu.”³⁶ Pēc formas goda aizskārumus var būt arī izteikts rakstiskā formā. Ja goda aizskārumus izdarīts rakstiski, nepieciešams, lai persona, iepazīstoties ar godu aizskarošo rakstu vai uzzinot par tā esamību, nonākot afekta stāvoklī, klāt būtu cietušais, kas šādi aizskāris tās godu.

Taču jāpatur galvā, ka jautājums par to, kādu aizskārumu var uzskatīt par smagu, izlemjams katrā konkrētā gadījumā, izvērtējot visus lietas apstākļus.³⁷

Stipru psihisku uzbudinājuma stāvokli var izraisīt arī citas prettiesiskas vai amorālas darbības vai bezdarbības. Lai labāk saprastu, kas ar šo tiek domāts, autore ka piemēru minēs vienu gadījumu no Krievijas Federācijas tiesu prakses. S. tika notiesāta par to, ka viņa nožņaudza savu dēlu, kurš, atnākot mājās alkohola reibumā pieprasīja, lai viņa stātos ar viņu intīmās attiecībās, pie tam sitot viņu. Tiesa atzina, ka vainīgā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī atradusies afekta stāvoklī, kuru izraisīja dēla amorāla uzvedība, smags mātes jūtu aizskārumus un vardarbība no dēla puses.³⁸

Krimināllikuma zinātniski praktiskajā komentārā ir dots šāds definējums smagam goda aizskārumam: „ar smagu goda aizskārumu jāsaprot dziļš, rupjš un cinisks personas goda un cieņas pazemojums, kas izpaužas tādā nepiedienīgā formā, kas uzskatāma par sevišķi apvainojošu un faktiski pēc savas smaguma pakāpes ir līdzvērtīga psihiskai vardarbībai.

Par smagu goda aizskārumu uzskatāma cilvēka fizisko vai psihisko trūkumu izcelšana nepiedienīgā formā, tuvu cilvēku draudzības un mīlestības jūtu izsmiešana, nepatiesa apsūdzība noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, nacionālo vai reliģisko jūtu pazemošana utt. Jautājumu par to vai goda aizskārumus objektīvi ir smags, un vai tā to ir uztvēris vainīgais, vai šis goda aizskārumus ir radījis stipru psihisku uzbudinājuma stāvokli, katrā konkrētā gadījumā izlemj tiesa”³⁹

No visa augstāk uzrakstīta var secināt, ka līdz šim brīdim nepastāv vienotas domas par to, nevienā tiesību avotā nav nodefinēts, kas būtu jāatzīst par smagu goda aizskārumu un kas nē. Šo jautājumu ir tiesīga izlemt tikai tiesa.

³⁶ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 96. lpp.

³⁷ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание 2-е измененное и дополненное. Под общей редакцией Генерального прокурора Российской Федерации, профессора Ю. М. Скуратова и Председателя Верховного Суда Российской Федерации В. М. Лебедева. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА М, 1999, 241. стр.

³⁸ Бородин С. Преступление против жизни. С. Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, 230- 231 стр.

³⁹ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs, 2. daļa. Rīga: „AFS”, 2007, 216. lpp.

2.1 Slepkaivibas afekta stavokli objekts

Pauls Mincs savā laikā norādīja, ka „nonāvēšanas objekts ir *cilvēka dzīvība*, pie tām šis īss definējums satur trīs elementus. Aizskārumu vērstis : a) pret *cilvēku*, un proti, b) pret viņa *dzīvību* un c) pie tam pret *cita* cilvēka dzīvību.”⁴⁰ Pie tām būtu jāatzīmē, ka slepkavības afekta stāvoklī par objektu būs tikai konkrēta cilvēka dzīvība, kas ar savu vardarbību un smagu goda aizskārumu vainīgajam izraisījusi afektu un to var uzskatīt par galveno iemeslu tādai noziedznieka rīcībai, kura noved pie slepkavības. Tieši šāda cietušā uzvedība tiek uzskatīta par pamatu afekta stāvoklim, kura iespaidā noziedznieks arī izdara slepkavību, un tas ir obligāts un nepieciešamais nosacījums šajā noziedzīga nodarījuma sastāvā. Līdz ar to var secināt, ka tieši personas, no kuras šī prettiesiskā rīcība nāk, dzīvība, ir šī noziedzīga nodarījuma sastāva objekts.

Pirmkārt, par sodāmas nonāvēšanas objektu var būt *tikai cilvēks*. „Cilvēku apsargā kā *pašmērķi*, kam vispirms pašam par sevi ir tiesības uz eksistenci bez jebkādiem ārpus viņa esošiem mērķiem. Tā kā cilvēks līdz ar to sastāda daļu no iedzīvotājiem, kas ir svarīgākais valsts elements, tad cilvēku apsargā arī valsts interesēs.”⁴¹

Otrkārt, aizskāruma tiešs objekts ir cilvēka *dzīvība*. „Dzīve nav identiska ar spēju dzīvot. Tādā kārtā ir pilnīgi vienalga, vai runa ir par jaundzimušo dzīvot nespējīgu bērnu, par atrodošos pie nāves slimnieku, vai par notiesātu uz nāvi noziedznieku. Svarīgi tikai, lai pirms aizskāruma izdarīšanas momenta dzīvība *nebūtu izbeigusies*.”⁴²

Beidzot, par nonāvēšanas objektu var būt tikai *sveša dzīvība*, atšķirībā no paša dzīvības. Tas nozīmē, ka, pēc mūsdienu uzskatiem, *pašnāvība* nav noziedzīga, jo pašnāvības gadījumā sakrīt viena personā nodarījuma subjekts un objekts, ar ko pats nodarījums, par cik tas attiecas uz personu, kļūst juridiski vienaldzīgs.

Šāda veida slepkavībā par upuri var būt tikai viena persona. Par upuri varēs uzskatīt tikai to personu, kura pati izdara prettiesiskas vai amorālas darbības pret noziedznieku. Šajā sakarā veidojas interesanta situācija, kad par cietušo kļūst persona, kura sākotnēji ar savām prettiesiskām vai amorālām darbībām, kas izpaužas kā vardarbība vai smags goda aizskārumu, vērsās pret vainīgo.

⁴⁰ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Ar Liholajas V. komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 214.lpp.

⁴¹ Turpat, 215.-216. lpp.

⁴² Turpat.

Tā kā šāda veida slepkavībās cietušais pats ar savu darbību izprovocē personu uz noziedzīgam darbībām, kuru rezultātā arī rodas afekta stāvoklis, kuru iespaidā persona izdara slepkavību, tad šāda rīcība no cietušā puses samazina vainas pakāpi noziedzniekam.

Līdz ar to var teikt, ka slepkavības, kuras ir izdarītas afekta stāvoklī, objekts, kā arī jebkuras slepkavības objekts ir cilvēka dzīvība, taču šajā noziedzīgajā nodarījumā ir īpašais cietušais. Par tādu tiek uzskatīta persona, kura ar savu rīcību (vardarbību vai smago goda aizskārumu) izprovocēja noziedznieku, kura rezultātā noziedznieks izdara slepkavību.

2.2 Slepkavības afekta stāvoklī objektīvā puse

Jebkuras slepkavības objektīvā puse izpaužas kā cilvēka dzīvības apdraudējuma procesa arējā izpausme, kas izpaužas kā darbība vai bezdarbība un ir saistīta ar kaitīgām neatgriezeniskām sekām – cietušā nāves iestāšanos.

Izskatot nozieguma objektīvo pusi ir jāapskata:

pamatpazīmes

- 1) noziedzīga darbība vai bezdarbība
- 2) sekas, kas iestājušas pēc noziedzīga nodarījuma
- 3) cēloniskais sakars starp noziedzīgo darbību un kaitīgajām sekām

papildpazīmes

noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vieta, apstākļi, laiks, veids, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rīki un līdzekļi.

Noziedzīga darbība krimināltiesībās izpaužas kā personas apzināti aktīva, prettiesiska uzvedība, kurai ir kaitīguma raksturs un ar kuru tā realizē savu gribu, kā rezultātā tiek izdarīts Krimināllikumā paredzētais interešu apdraudējums.⁴³

Slepkavību afekta stāvoklī var izdarīt tikai ar aktīvu darbību, kas objektīvi raksturojama kā spontāna vainīgās personas reakcija pret cietušā vardarbību vai smagu goda aizskārumu.

Darbības, kuras vainīgais izdara afekta stāvoklī ir aprobežotas ar to laiku, kad persona atrodas afekta stāvoklī, un šajā sakarā, lai noziedzīgo nodarījumu varētu kvalificēt pēc Krimināllikuma 120. panta, ir nepieciešams, lai:

- 1) vainīgā prettiesiskas darbības sāktos afekta iespaidā
- 2) un viņam tās ir jāpabeidz līdz afekta stāvokļa beigām

⁴³ Krimināltiesības vispārīga un sevišķā daļa papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors profesors Krastiņš U. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 38. lpp.

Pretējā gadījumā noziedzīgu nodarījumu nevar kvalificēt kā nodarījums, kas izdarīts afekta stāvoklī.

Šādu slepkavību var izdarīt, pielietojot tikai fizisku spēku, piemēram, sitot vai žņaudzot, kā arī izmantojot kādus rīkus, kuri gadās pa rokai, piemēram, saimniecības priekšmetus, aukstos ieročus vai šaujamieročus, ja tādi ir ieejami afekta brīdī. Tomēr šādu priekšmetu esamība var liecināt par sagatavošanos slepkavībai, un tādā gadījumā to nevar uzskatīt par izdarītu 120. pantā paredzētajos mīkstinošos apstākļos. Afekta stāvoklī vainīgais var pielietot arī tādus paņēmienu, kuri būs vairāk raksturīgi slepkavībai ar sevišķu cietsirdību, piemēram, vairāki desmiti naža dūrieni, vai vairāki sitieni pa dažādām ķermeņa daļām ar cirvi utt. Ja slepkavībā, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, konstatē Krimināllikuma 117. vai 118. pantā norādītos pastiprinošos vai sevišķi pastiprinošos apstākļus (sevišķa cietsirdība, divu vai vairāku personu nonāvēšana, vairāku personu dzīvībai bīstams veids, atkārtota slepkavība), bet tās ir izdarītas afekta stāvoklī, šādas darbības ir jākvalificē kā darbības, kuras ir izdarītas afekta stāvoklī, nevis kā darbības, kuras ir izdarītas ar sevišķu cietsirdību⁴⁴.

Nākamo no objektīvās puses sastāvdaļām būtu jāapskata kaitīgās sekas. Krimināllikuma tiesību normu dispozīcijā minētās kaitīgās sekas var izpausties materiāla vai fiziska kaitējuma nodarīšanā.⁴⁵

Tā kā noziegums ir materiāls, šādas slepkavības obligāta pazīme ir cietušā nāve. Krimināllikuma 120. pantā sekas ir tieši nedefinētas.

Krimināllikuma 120. pantā paredzētais nodarījums ir ar materiālu sastāvu, respektīvi, pierādot to, jākonstatē noziedzīga nodarījuma cēloņsakarība. Tas nozīmē, ka jāpierada, ka tieši pēc prettiesiskās, aktīvas un kaitīgas darbības ir iestājušās konkrētas sekas.

Slepkavības afekta stāvoklī gadījumā galvenais nosacījums ir, lai vainīgais visas savas noziedzīgas darbības izdarītu laikā, kad viņš atrodas afekta stāvoklī. Savukārt afekta stāvoklim un vainīga darbībām ir jābūt kā atbildes reakcijai uz cietušā prettiesisko un amorālo rīcību. Ja nebūtu cietušā prettiesiskās un amorālās rīcības attiecībā pret vainīgo vai viņa tuviniekiem, nebūtu arī afekta un kā rezultātā nebūtu pašas slepkavības.

Protams, ir jāpiebilst, ka ne visas cietušā darbības, var izsaukt vainīgajam afekta stāvokli. Likumdevējs, tās darbības, kuras var būt par pamatu afekta stāvoklim, ir tieši noteicis Krimināllikumā, un tie būtu vardarbība vai smags goda aizskārums. Šajā sakarā nebūtu lieki

⁴⁴ Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs. Sevišķā daļa 2. grāmata. Krastiņš U. Rīga: „AFS”, 2003, 198. lpp.

⁴⁵ Krimināltiesības vispārīga un sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors profesors Krastiņš U. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 38. lpp.

atkārtot ka, darbībām jābūt prettiesiskām vai amorālām. Ja cietušais pret vainīgo veic pilnīgi tiesiskas darbības, piemēram, pielieto pret vainīgo fizisko spēku, lai atturētu viņu no kādas prettiesiskas darbības izdarīšanas, šādā gadījumā nevar runāt par 120. panta piemērošanu, jo neizpildās visi nosacījumi, un šādu slepkavību ir jākvalificē pēc Krimināllikuma 116. panta.

Izlemjot jautājumu par Krimināllikuma 120. panta piemērošanu, ļoti svarīga nozīme ir arī objektīvas puses papildus pazīmēm— noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikam, apstākļiem vietai, paņēmieniem, rīkiem un līdzekļiem.

Vislielākā uzmanība ir jāpievērš tieši apstākļiem, kuri pastāvēja pirms slepkavības, jo stipru psihisku uzbudinājumu izraisa konflikta situācija starp vainīgo un cietušo. Šādās situācijās ir svarīgi noteikt, vai konflikta laikā cietušais tiešām bija veicis pret vainīgo likumā noteiktās darbības, vai viņš uzvedās prettiesiski un amorāli.

Par to vai slepkavības gadījumā persona atradās afekta stāvoklī var liecināt arī noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rīki. Parasti par šādiem rīkiem izvēlas tādus priekšmetus, kas pirmie nonāk personas redzeslokā un tie parasti ir priekšmeti, kuri nav domāti dzīvības atņemšanai— naži, nūja, josta, ka arī tie priekšmeti, kuras vainīgais afekta stāvoklī vienā momentā izrauj no cietušā rokām.

Tātad, ka secinājumu visam var teikt, ka, lai slepkavību atzītu par izdarītu afekta stāvoklī, vainīgā prettiesiskām darbībām jābūt pabeigtām laikā, kad vainīgais atrodas afekta stāvoklī. Bez šaubām ir jābūt aktīvām darbībām, līdz ar to slepkavība bezdarbībā nav iespējama. Personas darbības afekta stāvoklī parasti ir haotiskas, jo vainīgais atrodas tāda uzbudinājuma stāvoklī, ka spēj izjust tikai naidu pret cietušo, viņā valda mērķis atriebties, izbeigt prettiesiskas un amorālas darbības no cietušā puses, tāpēc arī slepkavība afekta stāvoklī nereti tiek izdarītas ar sevišķu cietsirdību. Jā kāds no nosacījumiem trūkst, slepkavību pēc Krimināllikuma 120. panta kvalificēt nevar.

2.3 Slepkavības afekta stāvoklī subjekts

Šādas slepkavības subjekts var būt ikviena:

- 1) fiziska persona
- 2) pieskaitāma persona
- 3) personai jāsasniedz četrpadsmit gadu vecumu

Vissvarīgākā no pazīmēm šajā noziedzīgajā nodarījumā ir tieši personas pieskaitāmība, jo tikai pieskaitāmu personu var saukt pie kriminālatbildības. Pieskaitāma persona nozieguma izdarīšanas brīdī ir spējīga vadīt savas darbības un apzinās savu darbību kaitīgumu.

Vērtējot subjekta pieskaitāmību, jāatzīmē, ka nepilngadīgais nepietiekama psihiska brieduma dēļ vieglāk nokļūst afekta stāvoklī un, atrodoties tajā, nespēj atbilstoši novērtēt situāciju un valdīt emocijas.⁴⁶

Ja rodas šaubas par personas pieskaitāmību slepkavības brīdī, jānosaka tiespsihiatriskā ekspertīze.

Gadījuma, kad ir aizdomas par slepkavību afekta stāvoklī, ir svarīgi konstatēt vai persona atradās patoloģiskā vai fizioloģiskā afekta stāvoklī, jo no afekta veida būs atkarīgs tās vai personu varēs saukt pie kriminālatbildības vai nē, jo fizioloģiskais afekts, kas ir „īslaicīgs un spēcīgi izteikts stāvoklis, īslaicīga intensīva emocija, kas ieņem valdošo stāvokli cilvēka apziņā un zināmā mērā (kaut arī ne pilnībā) neļauj tam kontrolēt savu rīcību un vadīt to”⁴⁷ atšķiras no patoloģiska afekta ar to, ka patoloģiskais afekts ir „īslaicīgs psihisks traucējums, dziļš apziņas aptumsums, kā rezultātā cilvēks pilnīgi zaudē spēju vadīt un kontrolēt savu rīcību, tāpēc tiek atzīts par nepieskaitāmu.”⁴⁸ Līdz ar to, personu varēs saukt pie kriminālatbildības tikai tajā gadījumā, ja viņa slepkavības izdarīšanas momentā atradās fizioloģiskā afektā.

Fizioloģiskais afekts var rasties ne tikai cietušā prettiesiskās rīcības rezultātā tieši pirms viņa nonāvēšanas, bet afekta cēlonis var būt arī ilgstoša psihotraumējoša situācija.

Tātad, Krimināllikuma 120. panta subjekts ir 14 gadu vecumu sasniegusi fiziska persona, kura nozieguma izdarīšanas brīdī, kaut arī nespēj pilnīgi kontrolēt savu rīcību un saprast savas rīcības kaitīgumu, jo atrodas fizioloģiskā afekta stāvoklī, kuru izraisīja vardarbība vai smags goda aizskārums no cietušā puses, bet tomēr ir atzīstama par pieskaitāmu.

⁴⁶ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 98. lpp.

⁴⁷ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs, 2. daļa. Rīga: „AFS”, 2007, 215. lpp.

⁴⁸ Turpat.

2.4 *Slepkavības afekta stāvoklī subjektīvā puse*

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse ir nodarījuma subjekta psihiska darbība, kas tieši saistīta ar izdarīto un apvieno vienotā veselā personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus. Tātad noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse atspoguļo saistību starp personas apziņu un gribas izpausmi, un viņas attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu.⁴⁹

No subjektīvas puses šādu slepkavību var izdarīt gan ar tiešu, gan netiešu nodomu. Tieša nodoma gadījumā vainīgais apzinās, ka viņa darbību rezultātā iestāsies cietušā nāve, un vēlas to. Netieša nodoma gadījumā vainīgais cietušā nāvi nevēlas, bet apzināti pieļauj tās iestāšanos. Afekta stāvoklī izdarītai slepkavībai raksturīgāks ir netiešs nodoms, jo vainīgais rīkojas, īpaši nedomājot par sekām. Viņa darbība ir atbildes reakcija uz stipru psihisku un ilgstoši neizturamu kairinājumu, ko izraisījusi cietušā rīcība; tās mērķis ir pārtraukt šo situāciju. Slepkavības mērķis ir pārtraukt vardarbību vai smagu goda aizskārums. Nozieguma motivācijas pamatā ir aizvainojums, sašutums, niknums, naids, greizsirdība, atriebība. „Taču, ja atriebība kļūst par noziedzīgās darbības pamatmotīvu, slepkavību nevar kvalificēt pēc Krimināllikuma 120. panta, jo atriebība kā motīvs jau liecina, ka afekta stāvokļa vēl vai jau nav.”⁵⁰ Ja vainīgais rīkojas atriebjoties, viņš zināmā mērā situāciju ir novērtējis, bet psihes kairinājums ir novērsts, un viņš, vēl atrazdamies afektā, darbojas ar nodomu atdarīt pārdarītājam. Atriebības gadījumā iespējams arī tiešs nodoms, kad- pēc vainīgā domāmatjaunot taisnīgumu spēj tikai aizskārēja nāve.

Krimināllikuma 120. panta pareizai piemērošanai, svarīga nozīme ir jautājumam par nodoma rašanās un realizēšanas brīdi. Nodoms izdarīt slepkavību rodas brīdī, kad persona atrodas afekta stāvoklī, tātad piepeši. Tas nozīme, ka pats afekta stāvoklis rodas piepeši līdz ar to arī nodomam izdarīt slepkavību jābūt realizētam nekavējoties. Šeit neiet runa par to, ka nodomam jābūt realizētam „tūlīt pat”, galvenais lai nodoms tiktu realizēts līdz afekta stāvokļa beigām. Līdz ar to būtu jāatkārto, ka afekta stāvoklim ir jābūt gan laikā, kad nodoms rodas, gan laikā, kad nodomu realizē. No tā var izdarīt secinājumu, ka slepkavība afekta stāvoklī nekad nevar būt iepriekš saplānota.

Afektu raksturo piepešums un neilga turpināšanās. „Parasti afekta stāvoklis ilgst no dažām sekundēm līdz dažām minūtēm.”⁵¹ Katra emocija rodas zināmā mērā pēkšņi, bet konflikta

⁴⁹ Krimināltiesības vispārīga un sevišķa daļa papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors profesors Krastiņš U. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 45. lpp.

⁵⁰ Krastiņš U, Liholaja V, Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs, 2. daļa. Rīga: „AFS”, 2007, 217. lpp.

⁵¹ Бородин С. Преступления против жизни. Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс. 2003, 226. стр.

situācijas asums un pēkšņa iedarbība, smagais psihiskais satricinājums, laika un informācijas deficīti, lai pieņemtu pamatotu lēmumu, ierobežo uzvedības izvēles iespēju un rada apstākļus emocionālā saspridzinājuma neparastam pieaugumam. Tas nozīmē, ka afekta stāvoklis ir radies negaidīti un tā ir kā tūlītēja atbildes reakcija uz psihisku kairinājumu- vardarbību vai smagu goda aizskārums un jo lielāks ir laika brīdis no nodoma rašanās brīža līdz nodoma realizācijai, jo būs lielāka varbūtība, ka realizācijas brīdi vainīgais vairs neatradīsies afekta stāvoklī. Līdz ar to, ja nodoms netiek realizēts uzreiz, bet jau pēc tam, kad afekta stāvoklis ir pārgājis, tad arī nebūs nekāda pamatojuma teikt, ka slepkavība bija izdarīta afekta stāvoklī. Secinājums ir viens- nevarēs piemērot Krimināllikuma 120. pantu. Kā piemēru var minēt gadījumu no Krievijas Federācijas tiesu prakses, vainīgais būdams apvainots no cietušā puses, devās uz mājām, paņēma šaujameroci, ielādēja to, aizgāja pie kaimiņa un līdz kaimiņa slepkavībai izdarīja vēl citas prettiesiskās darbības.⁵²

Kas attiecas uz to, ar kādu nodomu, tiešu vai netiešu, var izdarīt šo slepkavību, nav vienota uzskata. Literatūrā visbiežāk var sastapt viedokli, ka šo slepkavību var izdarīt gan ar tiešu, gan netiešu nodomu. Viens no ievērojamākajiem krievu tiesību zinātniekiem V. I. Tkačenko uzskata, ka slepkavību afekta stāvoklī var izdarīt tikai ar netiešu nodomu. Pastāv arī trešais uzskats, ka slepkavību afekta stāvoklī var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, šo uzskatu atbalsta Krievijas zinātnieks V. V. Sidorovs. Domas dalās, taču šī darba autore pieturās pie domas, ka slepkavību afekta stāvoklī var izdarīt gan ar tiešu, gan ar netiešu nodomu. Neskatoties uz to, ka persona atrodas afekta stāvoklī, nespēj pilnīgi sevi kontrolēt, tomēr daļēji tā spēj saprast savas rīcības kaitīgumu. Tas fakts, vai vainīgais tiešām gribēja noslepkavot cietušo ir atkarīgs no tā, kāda bija paša cietušā rīcība. Ja goda aizskārums vai vardarbība no cietušā puses bija ļoti smaga, tad noteikti var pateikt, ka vainīgajam bija nodoms noslepkavot vainīgo (tiešs nodoms). Taču, ja tas nebija īpaši smags, bet tomēr spēja aizskart vainīgo, tad var teikt, ka vainīgais negribēja noslepkavot cietušo, bet tomēr tajā laikā viņš bija tik nikns un dusmīgs, ka nevarēja pilnībā kontrolēt savu rīcību un nogalināja savu upuri. Šādā stāvoklī un situācijā vainīgajam ir vienalga, vai iestāsies cietušā nāve vai nē. Viņam ir svarīgs tieši atriebties cietušajam par viņa rīcību. Šajā gadījumā var runāt tika par netiešu nodomu. Par netiešu nodomu var liecināt arī tāds fakts, ka vainīgais, kad viņš vairs neatrodas afekta stāvoklī, nožēlo izdarīto, vai pat mēģina glābt cietušajam dzīvību.

Subjektīvās puses īpaša pazīme ir stiprs psihisks uzbudinājums. „Stipru psihisku uzbudinājumu var raksturot kā īslaicīgu intensīvu emociju, kas ieņem valdošo stāvokli cilvēka

⁵² Бородин С. Преступления против жизни. Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, 226. стр.

apziņā un zināmā mērā neļauj kontrolēt savu rīcību un vadīt to.”⁵³ „Personas psihiskais uzbudinājums var būt saistīts ar prieku, nelaimi, dusmām, naidu, bailēm un citiem iemesliem. Saprotams, ka afektā izdarīta slepkavība ir saistīta ar šādam emocijām.”⁵⁴

Juridiskam jēdzienam „stiprs psihisks uzbudinājums” atbilst fizioloģiskais afekts (noskaņojums, uzbudinājums), kas ir īslaicīgs un spēcīgi izteikts emocionāls stāvoklis. Fizioloģiska afekta laikā cilvēks saglabā kontroli pār sevi, tāpēc rīcība nekļūst aplama. Par noziegumu var atzīt tikai darbību, kas izdarīta fizioloģiska, bet ne patoloģiska afekta stāvoklī, kad apziņa aptumšojas, kā rezultātā cilvēks pilnīgi zaudē spēju vadīt savu rīcību un kontrolēt to, rīcību neietekmē domas par sekām, valda tikai viena spilgti emocionāla ideja- dusmas, bailes, kas arī nosaka darbību. Patoloģiska afekta stāvoklī persona nespēj apzināties savas darbības un / vai tās vadīt, tāpēc tā atzīstama par nepieskatāmu. Turpretī fizioloģiskā afekta stāvoklī persona spēj gan apzināties savu darbību, gan to vadīt.

⁵³ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu, Rīga: LU, 1998, 27. lpp.

⁵⁴ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 94.- 95. lpp.

3 Kriminālbildības, par slepkavību afekta stāvoklī, regulējums ārvalstu krimināllikumos

Šī nodaļa tiks veltīta ārvalstu krimināltiesību avotiem, t.i. tiks aprakstīts, kā atbildība par slepkavību, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiek regulēta ārvalstu krimināltiesībās. Šajā nodaļā tiks izskatīti septiņu valstu – Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Vācijas, Šveices, Austrijas, Nīderlandes, Dānijas krimināllikumi un kriminālkodeksi.

3.1 Lietuvas Republika

Lietuvas Republikā atbildība par slepkavību, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī ir noteikta Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 130. pantā. Pants skan šādi:

*"Tas, kurš izdarījis slepkavību, atrodoties piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kuru izraisījusi nelikumīga rīcība no cietuša puses, vai sevišķi smags apvainojums viņam pašam vai viņam tuvam cilvēkam, sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem."*⁵⁵

Atšķirībā no mūsu valsts krimināllikuma, Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 130. pantā ir tieši norādīts, ka prettiesiskas darbības no cietušā puses var būt vērstas ne tikai pret pašu vainīgo, bet arī pret viņam tuviem cilvēkiem.

Lietuvas Republikas likumdevējs, ar šādu panta redakciju, nostādīja vainīgo labvēlīgākā situācijā, jo pantā nav konkrēti noteikts, ka tikai vardarbība no cietušā puses var būt par iemeslu afekta stāvoklim. Tās var būt arī citas prettiesiskas darbības. Galvenais kritērijs šeit ir tieši tas, ka rīcībai no cietušā puses ir jābūt prettiesiskai, līdz ar to, ja vainīgo tiešam izprovocēja cietušais ar savam pretlikumīgam darbībām, pirmajam ir lielākas iespējas saņemt mīkstāko sodu.

Šajā sakarā būtu jāsaprot, ka tiesām ar šāda panta formulējumu parādījās lielas problēmas krimināllietu izskatīšanā, jo zem vārdu savienojuma „nelikumīga rīcība” varēja saprast jebkuru rīcību, galvenais, ka tai bija jābūt nelikumīgai, tādai, kura kaut kādā veidā pārkāpj likumu. Noteikti var piekrist tam, ka ne visas darbības, pat ja tās būtu pretlikumīgas no cietušā puses, var būt par pamatu afekta stāvoklim. Līdz ar to tiesām ir ļoti rūpīgi jāskatās katras lietas

⁵⁵ Lietuvas Republikas kriminālkodekss. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 294. lpp.

apstākļus un rūpīgi jāvērtē, vai konkrētā cietušā rīcība varēja būt par pamatu afekta stāvoklim vai nē.

Pie kriminālatbildības, saskaņā ar Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 13. pantu, var saukt tikai tādu personu, kura noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī ir sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu. Bet pastāv arī izņēmumi, kad personu var saukt pie kriminālatbildības arī no četrpadsmit gadu vecuma, taču personu, kura izdarīja slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī var saukt tikai un vienīgi, ja viņa nozieguma izdarīšanas brīdī ir sasniegusi sešpadsmit gadus.

Tāpat saskaņā ar Lietuvas Republikas Kriminālkodeksu, par slepkavības afekta stāvoklī subjektu var būt fiziska, pieskaitāma persona, kura slepkavības izdarīšanas dienā ir sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

3.2 Igaunijas Republika

Atbildība par slepkavību, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī ir ietverta Igaunijas Republikas Sodu kodeksa 115. pantā:

„Par slepkavību, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, ko izraisījusi vardarbība vai apvainojums no cietušā puses attiecībā pret slepkavu vai viņa tuviniekiem, – soda ar ieslodzījumu cietumā uz laiku līdz pieciem gadiem.”⁵⁶

Igaunijas Republikas Sodu kodeksa panta saturs ir ļoti līdzīgs Krimināllikumā ievērtoto normu saturam. Abos tiesību avotos ir norādīts, ka slepkavību var izraisīt vai nu vardarbība, vai aizskārums. Igaunijas Sodu kodeksā ir norādīts termins „apvainojums”, kas pēc autores domām īsti nav viens un tas pats kā smags goda aizskārums. Persona par apvainojumu var uzskatīt arī vārdus, piemēram, ka viņa slikti izskatās, bet šādus vārdus, noteikti, nebūtu pareizi uzskatīt par tādiem, uz kura pamata var parādīties afekta stāvoklis.

Atšķirībā no mūsu valsts krimināllikuma, Igaunijas Republikas Sodu kodeksa 115. pantā ir tieša norāde uz to, ka prettiesiskas darbības no cietušā puses var būt vērstas ne tikai pret pašu vainīgo, bet arī pret viņa tuviniekiem, taču šī panta daļa ir līdzīga Lietuvas Kriminālkodeksa 130. pantā teiktajam.

⁵⁶Sodu kodekss. Paņemts no Lietuvas Republikas kriminālkodeksa. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 385. lpp.

3.3 Krievijas Federācija

Krievijas Federācijā atbildība par slepkavību afekta stāvoklī ir paredzēta Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 107. pantā

„107. pants. Slepkavība afekta stāvoklī.

1. Par slepkavību, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī (afektā), kuru izraisījusi vardarbība, ģirgāšanās, smags goda aizskārums, kā arī cita prettiesiska vai amorāla darbība (bezdarbība) no cietušā puses, kā arī ilgstoša psihotraumējoša situācija, kuru izraisīja cietušā sistemātiska prettiesiska vai amorāla uzvedība, –

soda ar brīvības ierobežošanu uz laiku līdz trim gadiem, vai ar brīvības atņemšanu uz to pašu laiku.

*2. Par divu vai vairāku personu slepkavību afekta stāvoklī, –
soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.”⁵⁷*

Papildus tām darbībām, kuras ir minētas mūsu Krimināllikumā, Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 107. pants ietver sevī arī citas darbības no cietušā puses, kuras var vainīgajam izsaukt afekta stāvokli. Pie tādām darbībām var attiecināt cietušā ģirgāšanos, amorālu darbību (bezdarbību) no cietuša puses, ilgstošu psihotraumējošu situāciju, kā arī jebkādas citas prettiesiskās darbības.

Būtu interesanti noteikt, ko nozīme vārds „ģirgāšanās”. Ģirgāšanās, no cietušā puses var izpausties kā ļauna apsmiešana vai apvainošana smagos noziegumos, pie tam forma, kurā izteikta ģirgāšanās, var būt izteikta arī pieklājīgā formā, tomēr tās saturs ir tik zems, apvainojošs, ka ļoti smagi aizskar cilvēku. Tā, piemēram, par ģirgāšanos var uzskatīt cilvēka fizisko trūkumu sistemātisku pieminēšanu.⁵⁸

Ar citu cietušā amorālu darbību (bezdarbību) ir jāsaprot tādas cietušā darbības, kuras ir pretrunā ar morāles normām un kuras var būt par pamatu afekta izraisīšanai cietušajam, piemēram, acīmredzams laulības pārkāpšanas, vai nodevības fakts.⁵⁹

⁵⁷ Полный сборник кодексов Российской Федерации. Новосибирск: Сибирское университетское издательство, 2004, 255. стр.

⁵⁸ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание 2-е измененное и дополненное. Под общей редакцией Генерального прокурора Российской Федерации, профессора Ю. М. Скуратова и Председателя Верховного Суда Российской Федерации В. М. Лебедева. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1999, 241. стр.

⁵⁹ Турпат 241. стр.

Ar citu cietušā prettiesisko darbību (bezdarbību) ir jāsaprot kaitējuma nodarīšanu veselībai, kura nav nodarīta vardarbības rezultātā, šantāža, mantas iznīcināšana vai bojāšana, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, dienesta pilnvaru pārsniegšana.

Pantā ir tieši norādīts, ka afektu var izraisīt ne tikai viena konkrēta cietušā darbība vai bezdarbība, bet arī vairākas sistemātiskas prettiesiskas cietušā darbības vai bezdarbības, kuras ir vērstas pret vainīgo. Tas ir formulēts kā ilgstoša psihotraumējoša situācija, kuru izraisa cietušā sistemātiska prettiesiska vai amorāla uzvedība.⁶⁰

Sistemātiska prettiesiska vai amorāla uzvedība var izsaukt cietušajam fizioloģiska afekta stāvokli. Ilgstošo psihotraumējošo situāciju var nosaukt par cietušā sistemātiskas prettiesiskas un amorālas rīcības rezultātu, kad cietušajam rodas pastāvīgs nervu sasprindzinājumu. Tas viss rada ilgstošu psihotraumējošo situāciju. Stiprs psihiskais uzbudinājums, kurš arī noved pie slepkavības, pastāv tajā brīdī, kad cilvēks vairs nespēj to izciest un izdara slepkavību.⁶¹

Pēc autores domām lielākā atšķirība ir tāda, ka Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 107. pants satur divas daļas. Panta otrā daļa satur kvalificējošo pazīmi – divu vai vairāku personu noslepkavošanu. Šeit runa nav par to, ka no sākuma noslepkavo vienu cilvēku, bet pēc kāda laika jau otru. Runa ir par vairākām slepkavībām, kuras ir izdarītas vienlaicīgi vai ar nelielu laika starpību. Te, pēc autores domām, būtu ļoti svarīgi teikt, ka nodomam noslepkavot vairākas personas, ir jābūt vienotam. Nodarījums šādā gadījumā ir jākvalificē pēc 107. panta 2. daļas, neatkarīgi no tā, kāds bija vainīgā motīvs katrai slepkavībai atsevišķi. Svarīgākais ir tas, lai tajā brīdī, kad persona noslepkavoja vairākus cilvēkus, tā atrastos stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, un lai šo stāvokli būtu izraisījusi katra cietušā prettiesiskā vai amorālā uzvedība.

Kas attiecas uz sodu par šādu noziedzīgu nodarījumu, tad jāsaprot, ka Krievijas Federācijā sods ir vieglāks nekā Latvijā par attiecīgu nodarījumu.

Vēl viena atšķirība starp Krievijas Federācijas Kriminālkodeksu un Krimināllikumu attiecas uz noziedzīga nodarījuma subjektu. Krievijas Federācijā personu var saukt pie kriminālatbildības, ja tā nodarījuma izdarīšanas momentā ir sasniegusi sešpadsmit gadus. Tātad Krievijas Federācijā slepkavības afekta stāvoklī subjekts ir fiziska, pieskaitāma persona, kura nozieguma izdarīšanas dienā ir sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

⁶⁰ Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Ответственные редакторы – доктор юридических наук, профессор И. Я. Казаченко и доктор юридических наук профессор З. А. Незнамова. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1998, 47. стр.

⁶¹ Turpat.

3.4 Vācijas Federatīvā Republika

Vācijā jēdzienam „slepkava” pastāv divas nozīmes- *Mörder*- ļaunprātīgs slepkava (Vācijas Kriminālkodekss 211. pants 2. daļa) un *Totschläger*- tas, kas nav ļaunprātīgs slepkava (Vācijas Kriminālkodekss 212. panta 1. daļa). Slepkavību afekta stāvoklī var izdarīt tikai *Totschläger*.

Vācijā nav panta, kura nosaukums uzreiz ļautu saprast, ka tur būs runa par slepkavību afekta stāvoklī. Atbildība par slepkavību afekta stāvoklī ir ietverta Vācijas Kriminālkodeksa 213. pantā:

„ 213.§ Mazāk smags slepkavības gadījums.

Ja parastais slepkava, kurš bez paša vainas ar cietsirdīgu izturēšanos pret viņu vai viņam tuvu personu vai ar smagu viņa vai viņam tuvas personas goda aizskaršanu no nogalinātā cilvēka puses novests niknumā un, sakarā ar to, uzreiz iesaistīts nodarījumā vai ir cits, mazāk bīstams gadījums,

*sods ir brīvības atņemšana uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem”.*⁶²

Vācijā, tāpat kā pārējās Baltijas valstīs (Igaunijā, Lietuvā), ir tieši norādīts uz to, ka cietušā vardarbība un smags goda aizskārums var būt vērsts ne tikai uz vainīgo personu, bet arī uz vainīgās personas tuviem cilvēkiem. Lai arī Krimināllikuma 120. pantā nav norādīts, ka šāda vardarbība vai smags goda aizskārums var tikt vērsts ne tikai pret pašu vainīgo, bet arī pret viņam tuvu personu, taču mūsu valsts krimināltiesību doktrīnā un tiesu praksē šis jautājums tiek risināts tāpat.⁶³

3.5 Šveice

Šveicē atbildība par slepkavību afekta stāvoklī ir paredzēta Šveices Kriminālkodeksa 113. pantā.

„113. pants. Slepkavība afekta stāvoklī.

⁶² Vācijas Federatīvās Republikas kriminālkodekss. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 519. lpp.

⁶³ Turpat, 128.lpp.

Ja, esot atvainojošiem apstākļiem, persona rīkojas, atrodoties stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī vai nopietnas psihotraumējošas situācijas ietekmē, sods ir katorgas cietums uz laiku līdz desmit gadiem, vai ieslodzījums cietumā uz laiku no viena gada līdz pieciem”⁶⁴

Tāpat kā Austrijas kriminālkodeksā, arī šeit likumdevējs nav norādījis tās darbības, kuras var izsaukt vainīgajam afekta stāvokli. Nav norādes arī uz to, vai vispār ir nepieciešamas kaut kādas darbības no cietušā puses, kuras būtu vērstas pret vainīgo vai viņa tuviniekiem.

Kā vienu no veidiem, kas var būt par pamatu stipram psihiskam uzbudinājumam, likumdevējs min nopietnu psihotraumējošu situāciju. Tajā pašā laikā, likumdevējs nepasaka kas tad ir nopietna psihotraumējoša situācija, un arī nav norādīti apstākļi, kuri var novest cilvēku pie šādas situācijas.

Salīdzinājumā ar citām valstīm, kuru krimināltiesību avoti tika apskatīti šajā nodaļā, būtu jāsaprot, ka Šveices kriminālkodeksa 35. pants ir ļoti bargs. Bardzība saskaņā ar Šveices Katorgas cietums ir smagākais sods, kas saistīts ar brīvības atņemšanu. Šajā gadījumā, likumdevējs nosaka šim soda veidam termiņu, kas ir puse no maksimāli iespējamā. Izanalizējot Šveices kriminālkodeksa 111. pantu, kurā ir paredzēta atbildība par parasto slepkavību, var secināt, ka slepkava, kurš slepkavību izdarījis afekta stāvoklī, var saņemt vienādu sodu, vai pat vieglāku sodu nekā tas, kurš noslepkavoja afekta stāvoklī.

3.6 Austrija

Austrijas Kriminālkodeksā, tāpat kā Vācijas Kriminālkodeksā nav tāda panta, kura nosaukumā būtu tieši norādīts, ka runa ir tieši par slepkavību afekta stāvoklī- to var saprast tikai no panta satura.

„76. pants. Vienkārša slepkavība.

Ikviens, kurš ļauj visiem saprotamam stipram dvēseles pārdzīvojumam tik ļoti, ka nogalina citu cilvēku,

sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz desmit gadiem.”⁶⁵

⁶⁴Šveices kriminālkodekss. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 370. lpp.

⁶⁵ Austrijas kriminālkodekss. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 267. lpp.

No visu valstu tiesību avotiem, kuri ir izskatīti šajā nodaļā un kur tiek runāts par slepkavību afekta stāvoklī, šis ir visīsākais pants. Salīdzinājumā ar citu valstu likumiem, pantā nav norādīts, kāda rīcība no cietušā puses var izsaukt vainīgajam stipru psihisku uzbudinājumu.

Pie tam pantā nekur nav norādīts tas, ka, lai kvalificētu slepkavību kā izdarītu afekta stāvoklī, ir nepieciešams, lai stipro dvēseles pārdzīvojumu būtu izraisījusi tieši cietušās personas rīcība, kura bija vērsta vai nu pret pašu vainīgo vai arī pret viņa tuviniekiem.

Neskatoties uz to, ka slepkavība afekta stāvoklī pieder pie tā saucamajām privilēģētām slepkavībām, pantam, salīdzinājumā ar citām valstīm, ir ļoti barga sankcija. Minimālais brīvības atņemšanas termiņš, kas draud par šāda veida nodarījumu saskaņā ar Austrijas Kriminālkodeksu ir pieci gadi, kaut gan, vairākās valstīs, parasti, šis termiņš ir maksimālais.

3.7 Dānija

Dānijas kriminālkodeksā nav panta, kurā būtu iekļauta atbildība par slepkavību afekta stāvoklī.

Dānijas kriminālkodeksa 16. panta otrajā daļā ir teikts, ka personas, kuras nodarījuma izdarīšanas laikā bija psihiski nepilnvērtīgas nelielā pakāpē, nav sodāmas, izņemot īpašos apstākļus. Tas pats attiecas arī uz personām, kas ir pielīdzināmas psihiskai nepilnvērtībai.⁶⁶

Līdz ar to arī Dānijā par slepkavību afekta stāvoklī noziedznieku nevar sodīt.

⁶⁶ Dānijas kriminālkodekss. Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Krastiņš U, Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 280. lpp.

Kopsavilkums

1. Neskatoties uz to, ka Latvijas krimināltiesībās par cietušā rīcību, kuras rezultātā vainīgais var nonākt stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, ir atzītas tikai vardarbība un smags goda aizskārums, kuri var būt vērsti ne tikai pret cietušo, bet arī pret viņam tuviem cilvēkiem, izanalizējot vairāku valstu krimināltiesību avotus, var secināt, ka pastāv arī citi iemesli, kuru dēļ vainīgajam var rasties afekta stāvoklis. Tie būtu: ilgstoša psihotraumējoša situācija, ņirgāšanās, jebkāda amorāla vai prettiesiska rīcība no cietušā puses.
2. Slepkavības afekta stāvoklī cēlonis ir dzīves konkrēta situācija, precīzāk, konflikts starp vainīgo un cietušo. Tāds konflikts var pieņemt ilgstošu raksturu, kā rezultātā tas, pie noteiktiem nosacījumiem, sāk pieņemt ilgstošas psihotraumējošas situācijas formu, bet var nēsāt arī īslaicīgu raksturu, kura pamatā ir amorāla vai prettiesiska rīcība no cietušā puses.
3. Slepkavībai afekta stāvoklī piemīt emocionāla daba. Vainīgais slepkavības veikšanas momentā pilnībā tiek pakļauts emocijām, viņš darbojas, pieņem lēmumus to tiešās ietekmē.
4. Slepkavības afekta stāvoklī specifika ir tajā apstākļi, ka tā pārsvarā notiek ar netiešu nodomu, jo cietušā nāve nav pamatmērķis. Vainīgajam ir vienaldzīga attieksme pret viņa darbību rezultātu. Afekta „sprādziena” laikā vainīgais nedomā par to, ka no viņa darbībām var iestāties cietušā nāve, tikai fiziska kaitējuma nodarīšana ir tas vēlamais rezultāts.
5. Izpētot ārvalstu krimināltiesību avotus, kā arī izanalizējot slepkavības afekta stāvokli sastāvu, autore piedāvā veikt izmaiņas Krimināllikumā 120. pantā:
 - ierakstīt to personu loku attiecībā uz kuriem var būt vērsta prettiesiska darbība no cietušā puses- uz vainīgo, kā arī uz viņa tuviem cilvēkiem.
 - paplašināts to cietušā darbību skaits, kuras vainīgajam var izsaukt afekta stāvokli.

Autore piedāvā Krimināllikuma 120. pantu izteikt šāda redakcijā:

120.pants. Slepavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī

*Par slepkavību, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kuru izraisījusi vardarbība, smags goda aizskārums, ņirgāšanās, vai ilgstoša psihotraumējoša situācija, kuru izraisīja cietušā amorāla uzvedība pret pašu vainīgo personu vai viņam tuviem cilvēkiem, —
soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem.*

Anotācija

Zusammenfassung

In der vorliegenden Bachelor-Arbeit wurde die Beschreibung einer der Arten unverletzliches (vertrauliches) Totschlages - des Totschlages, die im Zustand des Affektes verübt werden, deutlich gemacht. Die Bachelor-Arbeit wurde in drei Teile geteilt.

Im ersten Teil der vorliegenden Bachelor-Arbeit werden die wichtigsten Begriffe erklärt, die in der Bachelor-Arbeit verwendet werden. Es wird auch die historische Beschreibung der Gesetze dargestellt, die die Totschläge, die im Zustand des Affektes verübt werden, betrifft. Diese Begriffe kann man in verschiedenen Ressourcen des Kriminalrechtes Lettlands finden, die in verschiedenen Perioden der Zeit - von der Gründung der Lettischen Republik bis zu unseren Tagen beschrieben wurden.

In der zweiten Teil der vorliegenden Bachelor-Arbeit wird die Analyse der Totschläge, die im Zustand des Affektes verübt werden, involviert, der Tatbestand des Verbrechens, sowie die Analyse der Rechtswissenschaft und die Einteilung der Totschläge, die im Zustand des Affektes verübt werden, von anderen Totschlägen, die den dergleichen Totschlägen ähnlich sein können, die im Zustand des Affektes verübt werden, dargestellt.

Im dritten Teil der vorliegenden Bachelor-Arbeit wird der Vergleich des 120. Paragraphen des Kriminalgesetzes mit anderen Paragraphen des Kriminalgesetzes neun Länder (Litauen, Estland, Russland, Deutschland, Schweiz, Österreich und Dänemark), die die Verantwortung für die Totschläge, die im Zustand des Affektes verübt werden bestimmen, aufgezeigt.

Zur Schlussfolgerung der Bachelor-Arbeit, wenn der Tatbestand und ausländische Kriminalgesetze verhandelt wurden, wird die Meinung des Autors über die möglichen Verbesserungen des 120. Paragraphen des Kriminalgesetzes in der geltenden Formulierung aufgezeigt.

Izmantotās literatūras saraksts

Literatūra

- 1) U. Krastiņš. Krimināltiesības vispārīgā un sevišķā daļa. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
- 2) U. Krastiņš, V. Liholaja, A. Niedre. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs, 2. daļa. Rīga: „AFS”, 2007.
- 3) U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
- 4) U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
- 5) U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
- 6) A. Krugļevskis. Nogalināšana. Latviešu konversācijas vārdnīca. Rīga: A. Gulbja apgādā, 1927-1928.
- 7) V. Liholaja. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998.
- 8) V. Liholaja. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
- 9) D. Mežulis. Personas krimināltiesiskā aizsardzība. Slepka vība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001.
- 10) P. Mincs. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Ar Liholajas V. komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
- 11) Likumu un MK noteikumu krājums 1933. gads. Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļas izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1933.
- 12) Likumu un valdības rīkojumu krājums 1919 – 1921. Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļas izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1921.
- 13) С. В. Бородин. Преступления против жизни. Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс. 2003.
- 14) В. В. Коряковцев К. В. Питулько. Комментарий к уголовному кодексу Российской Федерации по статье 107. Санкт – Петербург: Издательский дом Питер, 2004.
- 15) Б. В. Петровский. Большая медицинская энциклопедия Издание третье. Москва: Издательство Советская Энциклопедия, 1975.

- 16) А. Я. Сухарев. Российская юридическая энциклопедия. Москва: Издательский дом ИНФРА М, 1999.
- 17) А. Э. Жалинский. Современное немецкое уголовное право. Москва: Издательство „Проспект”, 2004.
- 18) Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Издание 2-е измененное и дополненное. Под общей редакцией Генерального прокурора Российской Федерации, профессора Ю. М. Скуратова и Председателя Верховного Суда Российской Федерации В. М. Лебедева. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА М, 1999.
- 19) Полный сборник кодексов Российской Федерации. Новосибирск, Сибирское университетское издательство, 2004.
- 20) Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Ответственные редакторы доктор юридических наук, профессор И. Я. Казаченко и доктор юридических наук профессор З. А. Незнамова. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА М, 1998.
- 21) Уголовное право: Часть Общая. Часть особенная. Учебник. Под общей редакцией профессора Л. М. Колодкина и профессора С. М. Максимова. Москва: Издательство „Юриспруденция”, 1999.

Normatīvie akti

- 22) Latvijas Republikas Satversme: LR likums, pieņemts 15.02.1922, stājās spēkā 07.11.1922, publicēts Latvijas Vēstnesī 17.05.2007.
- 23) Krimināllikums. LR likums, pieņemts 17.06.1998, stājās spēkā 01.04.1999, publicēts Latvijas Vēstnesī 08.07.1998.
- 24) 1903. gada 22. marta Sodū likumi. (Paņemts no „1903. gada 22. marta Sodū likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Trešais izdevums” Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930.)
- 25) 1933. gada Sodū likums. (Paņemts no „Sodū likums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1940. gada 17. Jūnijam” Tieslietu ģenerāldirekcijas kodificēts 1942. gada izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1942.)

- 26) Likums par Sodu likuma un Disciplinārsodu likuma ieviešanu. (Pieņemts Latvijas Tautas Padome 06.12.1918. spēkā no 06.12.1918. publicēts 15.07.1919. Likumu un valdības rīkojumu krājums. Nr. 1)
- 27) KPFSR 1926. gada kriminālkodekss. (Paņemts no „KPFSR Kriminālkodekss ar pārgrozījumiem līdz 1940 15. novembrim. Latvijas PSR Tieslietu Tautas Komisariāta izdevums. Rīga: Latvijas PSR Augstākās Padomes spiestuve, 1940.)
- 28) LPSR 1961. gada kriminālkodekss. (Paņemts no Latvijas Padomju Sociālistiskas Republikas kriminālkodekss. Otrais oficiālais teksts ar pielikumiem kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Latvijas PSR tieslietu ministrija. Rīga: „Avots”, 1984)
- 29) Latvijas Kriminālkodekss. (Paņemts no „Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem kriminālkodeksa pantiem”. A. Niedre. Rīga: „TIC”, 1998.)
- 30) Likums „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas PSR kriminālkodeksā un Latvijas PSR kriminālprocesa kodeksā” (Pieņemts 22.08.1991. spēkā no 22.08.1991 publicēts 29.08.1991 Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs nr. 33/34.)
- 31) Likums „Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas kriminālprocesa kodeksā, Latvijas kriminālkodeksā un Latvijas labošanas darbu kodeksā” (Pieņemts 25.05.1993, Spēkā no 08.07.1993 Publicēts 25.06.1993 Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs nr. 24/25.)
- 32) Lietuvas Kriminālkodekss. (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.)
- 33) Igaunijas Sodu Likums. (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.)
- 34) Krievijas Federācijas Kriminālkodekss. (Paņemts no Полный сборник кодексов Российской Федерации. Новосибирск: Сибирское университетское издательство, 2004.)
- 35) Vācijas Federatīvas Republikas Kriminālkodekss. (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.)
- 36) Austrijas Kriminālkodekss. (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.)
- 37) Šveices Kriminālkodekss (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.)

- 38) Beļģijas Kriminālkodekss (U. Krastiņš, V. Liholaja. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.)
- 39) Dānijas kriminālkodekss (Paņemts no Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. U. Krastiņš, V. Liholaja. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.)

Adreses no interneta

<http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm>
<http://www.medicine.lv/qa-view.php?rid=51>

Apliecinu, ka bakalaura darbu esmu uzrakstījusi patstāvīgi, izmantojot darbā norādītos avotus, un darbs nav plāgiāts.

2008. gada 21. novembrī

_____ /Tatjana Gavrilova/

